

Schoon Water

NIEUWSBRIEF 2 • FEBRUARI 2002
BRABANTSE TELERS LATEN
ZIEN DAT 'T KAN

Resultaten 2001 hoopgevend

Maar veel deelnemers bezorgd over toekomst

'Schoon Water' gaat z'n tweede en laatste jaar in. Tijd om de tussenbalans op te maken én om vooruit te blikken. Op 23 januari gingen de deelnemende boeren daarom in gesprek met bestuurders en onderzoekers. De deelnemers hebben vorig jaar al een vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen bereikt. Tegelijkertijd hebben de telers veel vragen over de invulling van het toekomstige beleid. "Wat gebeurt er straks met mijn akkerbouwbedrijf als ik minder middelen heb om tegen phytophthora te spuiten?"

Gedeputeerde Verheijen, ZLTO-voorzitter Vermeer en BrabantWater-directeur Van Nuland waren het over één ding snel eens: de landbouw is en blijft een belangrijke grondgebruiker in de zeer kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden. De drie bestuurders waren door Schoon Water uitgenodigd om mee te denken over het vervolg van het project. Vermeer: "Schoon water is de belangrijkste strategische voorraad in de wereld. Daar moeten we zuinig op zijn. Als landbouw willen we daar onze verantwoordelijkheid in nemen. Niet op basis van eenzijdige Haagse regels en verboden, maar als ondernemers die op een zakelijke manier vergoed worden."

Geld

Gedeputeerde Verheijen wil het liefst toe naar een gebiedsgerichte aanpak voor de zeer kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden, waarbij de provincie via stimuleringsbeleid de voorlopers ondersteunt. Het Rijk zou daarvoor geld uit de grondwaterheffing terug moeten sluisen naar de provincie. "Maar," zei hij ook, "achterblijvers wil ik wel met regels kunnen dwingen om aan de milieueisen te voldoen."

Allemaal goed en mooi, vonden veel boeren in de zaal, maar als ik straks vanuit milieuoogpunt duurdere middelen moet gebruiken of minder renderende rassen moet telen dan mijn collega's elders, is het uiteindelijk snel afgelopen met mijn bedrijf. Wie gaat mijn extra kosten betalen? Van Nuland: "Grondwater blijft voor Brabant Water de belangrijkste grondstof voor drinkwater. Ik vind het daarom belangrijk om samen met de landbouw te werken aan schoner grondwater. Wij willen de overschakeling naar grondwaterriendelijke landbouw ondersteunen. Tegengaan van vervuiling is immers goedkoper dan achteraf

Op 23 januari discussieerden telers, bestuurders en onderzoekers over grondwaterbescherming door de land- en tuinbouw.

zuiveren. Maar een jaarlijkse bijdrage voor het realiseren van de wettelijke drinkwaterkwaliteitsnormen vind ik niet onze taak."

Bedrijventerreinen

Veel boeren in de zaal vonden dat Schoon Water te veel nadruk legt op de landbouw, en dat ook duidelijk moet worden wat de bijdrage van andere partijen is in de vervuiling van het grondwater. Gedeputeerde Verheijen erkende dat ook gemeenten, burgers en bedrijventerreinen bijdragen aan de vervuiling, en dat ook deze partijen wat hem betreft hun bijdrage moeten leveren aan het terugdringen ervan.

Resultaten

Projectleider Peter Leendertse van het Centrum voor Landbouw en Milieu zag in de resultaten over 2001 goede aanknopingspunten om de milieubelasting verder omlaag te brengen. De veehouders hebben de milieubelasting voor grasland en maïs in 2001 flink weten terug te brengen. Leendertse: "Hoewel de milieubelasting voor maïs in proefgebied Budel nog te hoog ligt, zijn er ook daar al bedrijven die ruim onder de 500-puntengrens uitkomen. Ik vind dat hoopgevend. Bedrijven die nu al laag zitten kunnen een voorbeeld zijn voor andere bedrijven." Voor andere gewassen, zoals suikerbieten en aardappels, lag de milieubelasting in beide jaren ver boven de norm, hoewel voor aardappels in 2001 een enorme daling is gerealiseerd.

“Boeren én politici moeten bewuster met middelen omgaan”

Interview met loonspuiter Harrie Hoeben

Waarom doet u mee aan het project?

“Ik wil laten zien dat we het als landbouw zo gek nog niet doen. Heel vaak wordt geroepen dat de landbouw het grondwater vervuult, maar ik ben ervan overtuigd dat andere grondgebruikers het grondwater ook belasten. Denk aan gemeentelijke onkruidbestrijding of aan de Nederlandse Spoorwegen die 13.000 km slootkant langs hun spoorrails onkruidvrij houden door te spuiten. Ook in aangevoerd Maaswater zitten vaak meer gewasbeschermingsmiddelen dan de landbouw hier gebruikt. Daarom wil ik dat duidelijk wordt hoeveel alle afzonderlijke partijen bijdragen aan het probleem. In het project wordt in het bovenste grondwater gemeten wat er onder landbouwpercelen uitspoelt, maar dat vind ik ronduit onvoldoende. Ook de bijdragen van de andere gebruikers moeten duidelijk boven tafel komen.”

“Meedoen aan het project betekent ook dat we als landbouw kunnen meepraten en dat de knelpunten die ontstaan bij een aangescherpt beleid duidelijk naar voren komen. Ik wil dat politici zich bewuster worden van de risico's die ontstaan door het verminderen van het aantal gewasbeschermingsmiddelen, zodat ze meer afgewogen beslissingen nemen.”

Heeft de landbouw zijn zaakjes dan al helemaal op orde?

“Natuurlijk moet er nog veel gebeuren. De landbouw kan zich nog bewuster worden van de risico's die het gebruik van middelen met zich meebrengt, zodat calamiteiten zoals foute doseringen worden voorkomen. Het project kan bijdragen aan meer kennis over gewasbeschermingsmiddelen, zodat boeren ze effectiever kunnen gebruiken. Ik probeer in een perceel bijvoorbeeld heel gericht en precies te spuiten. Ik kan tijdens het rijden de gebruikte middelen en de dosering instellen. Als op een deel van het perceel nauwelijks onkruid staat hoef ik er ook niet te spuiten. Zo worden gewasbeschermingsmiddelen 'gewasmedicijnen'. Gedegen praktijkkennis - welke middelen gebruik ik wanneer voor welke problemen? - en spuittechniek zijn daarom essentieel voor het terugdringen van de milieubelasting. Nog niet iedereen heeft die kennis.”

De provincie overweegt om bepaalde schadelijke middelen in zeer kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden te verbieden. Wat vindt u daarvan?

“Een verbod op schadelijke middelen vind ik niet gewenst. Naast het feit dat je je daarmee veel administratieve rompslomp op de hals haalt, vrees ik dat je met zo'n verbod effectieve gewasbescherming onmogelijk maakt. Het is vaak minder milieubelastend om één keer met een relatief schadelijk middel te spuiten dan acht keer met een minder effectief middel. Waar het in dit project om moet gaan is hoe je die relatief schadelijke middelen toch kunt inzetten, terwijl de milieubelasting zo laag mogelijk blijft. Lagere doseringen, combinatie met andere middelen - dat soort oplossingen.”

“Een verbod op middelen die essentieel zijn voor bepaalde gewassen kan verder betekenen dat je die gewassen niet meer kunt telen. Je komt daardoor in problemen met de vruchtwisseling, waardoor je die gewassen ook niet meer op je andere percelen buiten het grondwaterbeschermingsgebied kunt telen.”

Biedt geïntegreerde onkruidbestrijding - een combinatie van mechanisch schoffelen en weinig spuiten - wat dat betreft aanknopingspunten?

“Geïntegreerde teelt is prima zolang er geen problemen zijn. In de praktijk is het vaak lastig. De onkruiddruk in ons gebied is hoog en met schoffelen kan je de onkruiden in de rij en de dieper kiemende onkruiden niet aanpakken.”

“Om geïntegreerde teelt effectiever te maken en de schadelijke middelen die we nu nog nodig hebben te weren, is het belangrijk dat er alternatieven op de markt komen die minder milieubelastend zijn. Die middelen zijn er al, maar ze zijn door het College Toelating Bestrijdingsmiddelen nog niet toegelaten in Nederland, vooral vanwege de kosten en de bureaucratie. Ik hoop dat de snellere toelatingsprocedure waar politici om hebben gevraagd, daar ook echt een oplossing voor biedt.”

Concreet aan de slag in 2002

Nu duidelijk is hoe groot de milieubelasting op de bedrijven is, gaat Schoon Water samen met de ondernemers in 2002 bekijken welke maatregelen zij kunnen nemen om de milieubelasting verder terug te dringen. De deelnemers ontvangen daarvoor een kostenvergoeding. In 2002 moet blijken welke maatregelen wel en welke niet praktisch uitvoerbaar zijn. De resultaten zijn mede bepalend voor de invulling van het toekomstige beleid.

- 1. Alternatieve middelen en rassen.** Voor sommige milieubelastende middelen zijn alternatieve gewasbeschermingsmiddelen beschikbaar die nagenoeg dezelfde werking hebben maar minder snel uitspoelen naar het grondwater. Ook kan de milieubelasting omlaag door rassen te kiezen die minder gevoelig zijn voor ziektes en plagen.
- 2. Beperking van het gebruik.** Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen kan omlaag door bewust en zuinig te spuiten. Dat kan bijvoorbeeld door zo veel mogelijk mechanisch te wieden of door te werken met lage doseringen. Risico daarvan is dat de bespuiting onvoldoende aanslaat. Het project gaat daarom ook de nieuwe MLHD-techniek toepassen, waarmee de ondernemer meteen kan zien of een bespuiting effectief is, zodat hij eventueel direct een correctiebespuiting kan uitvoeren.
- 3. Biologische bestrijding.** Naast chemische en mechanische bestrijding zijn er voor bepaalde teelten inmiddels goede methoden voor biologische bestrijding voorhanden (zie ook het interview met Henry Smeets).

Schoon Water ondersteunt enkele ondernemers die omschakelen naar biologische melkveehouderij of kiezen voor milieukeurteelt.

Kleinfruitseler Henry Smeets uit Soerendonck:

“Ik wil laten zien dat we het als landbouw goed doen”

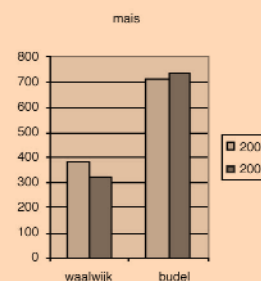
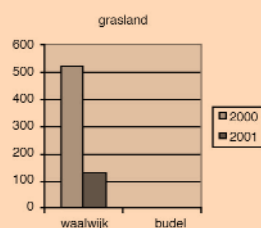
“Vorig jaar heb ik door het project minder middelen gebruikt dan normaal. Spuiten is niet mijn hobby. 't Kost geld en iedere bespuiting gaat ten koste van de vruchtgroei. Bovendien tasten bestrijdingsmiddelen het bodemleven en de natuurlijke vijanden aan, waardoor de natuurlijke weerbaarheid tegen ziekten en plagen afneemt.

Afgelopen jaar heb ik voor het eerst gewerkt met het systeem van lage doseringen en met de botrytis-fax, een adviessysteem dat aangeeft wanneer de kans op vruchtrot - botrytis - groot is. Ik ben daar heel tevreden over.

Verder heb ik met biologische bestrijding geëxperimenteerd. We hebben roofmijt uitgezet tegen spint. Onder tijdelijke overkappingen werkt dat perfect; in de buitenlucht nauwelijks. Als ik al mijn kleinfruit tijdelijk kon overkappen kan mijn fungicidegebruik met 95% terug en mijn insecticidegebruik met meer dan de helft. Maar omdat ik in een landenschappelijk waardevol gebied lig mag ik geen extra teeltondersteunende voorzieningen aanleggen. Daar botst het milieubeleid met de ruimtelijke ordening!

Dit jaar ga ik zeker verder. Onder glas wil ik vogels inzetten om rupsen te bestrijden. Dan blijkt trouwens ook dat we heel veel dingen nog niet weten: welk vogeltje houdt bijvoorbeeld van rupsen in kleinfruit? Als je echt vernieuwend bezig bent loop je steeds tegen nieuwe vragen aan. Wat dat betreft is een project van twee jaar veel te kort.”

Resultaten 2001

Grasland en mais zijn de belangrijkste gewassen in de zeer kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden in Brabant. De milieubelasting in die gewassen is in Waalwijk in 2001 flink gedaald. In Budel bleef de milieubelasting op grasland heel laag. Maar voor mais lag de belasting in beide jaren nog boven de 500 milieubelastingspunten.

Milieubelastingspunten zijn een maat voor de schadelijkheid van een gewasbeschermingsmiddel. Per bespuiting zijn maximaal 100 milieubelastingspunten toegestaan. Voor alle bespuitingen samen ligt de norm op 500 punten.

Op de rest van het areaal in de zeer kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden - zo'n kwart van het totaal - wordt ondermeer akkerbouw, boomteelt en vollegrondsgroente geteeld. De milieubelasting in deze teelten ligt gemiddeld genoemd hoger dan in gras en mais.

Schoon Water in een notendop

Waarom Schoon Water?

Doel van Schoon Water is het terugdringen van het gebruik van schadelijke gewasbeschermingsmiddelen in de acht zeer kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden in Brabant (zie kaartje). Dat is nodig om het grondwater schoon te houden, zodat het geschikt blijft voor drinkwaterwinning. Nu hebben 75 gewasbeschermingsmiddelen nog een te hoog risico. Zo'n 30 daarvan worden ook daadwerkelijk in de zeer kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden gebruikt.

Wie doen er mee?

De provincie heeft samen met Brabant Water twee proefgebieden uitgekozen: de priotaire grondwaterbeschermingsgebieden Budel en Waalwijk. In die twee gebieden doet een breed samengestelde groep van 36 ondernemers mee, variërend van veehouders tot boomkwekers.

Hoe werkt het?

Het project loopt van begin 2001 tot eind 2002. Eerste stap is het inventariseren van de gebruikte middelen. Samen met de ondernemers bekijkt Schoon Water welke alternatieven er voor de schadelijke middelen zijn en

of het gebruik van de middelen die echt nodig zijn naar beneden kan. In 2002 gaan de ondernemers met die alternatieven verder aan de slag.

Ook elders bijeenkomsten

Schoon Water concentreert zich op Budel en Waalwijk, maar ook in de overige zes zeer kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden organiseert het project een informatie- en discussieavond om kansen en knelpunten in beeld te brengen. Als uw bedrijf in zo'n gebied ligt wordt u voor die avond uitgenodigd.

Voor wie zijn de resultaten bedoeld?

De resultaten zijn bedoeld voor de ondernemers in de acht zeer kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden. Ook agrariërs in de rest van Brabant kunnen met de praktische adviezen hun voordeel doen. De provincie en Brabant Water gebruiken de resultaten om het beleid in de zeer kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden te verbeteren, met oplossingen die in de praktijk realiseerbaar zijn.

Organisatie

Schoon Water is een project van de pro-

vincie Brabant. Projectleiding is in handen van het Centrum voor Landbouw en Milieu. Aan het project doen verder de volgende organisaties mee:

- Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie
- Overlegplatform Duinboeren
- Brabant Water (de fusie van waterleidingmaatschappijen Noord-West Brabant en Oost-Brabant)
- Vereniging van Waterbedrijven in Nederland (VEWIN)
- DLV Advies.

Meer informatie?

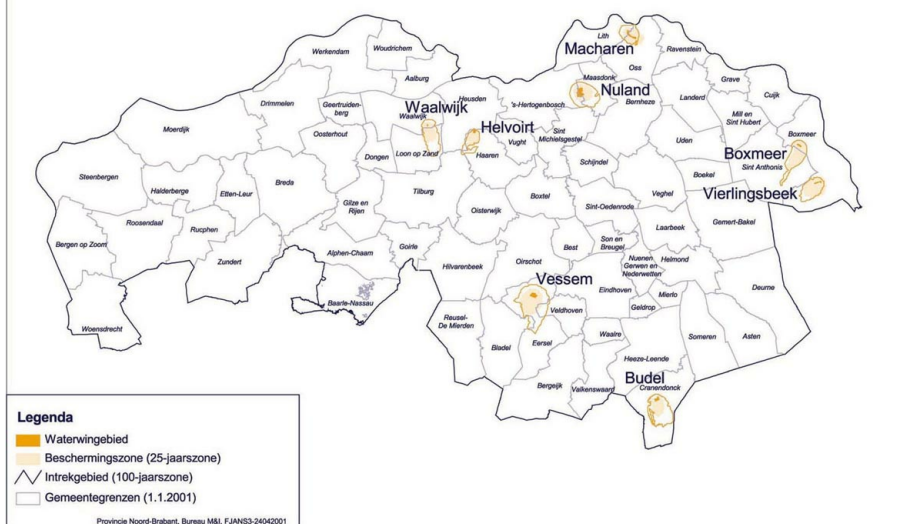
Dit is de tweede nieuwsbrief Schoon Water. De eerste nieuwsbrief kunt u vinden op www.clm.nl/gewasbescherming. Projectleider dr. Peter Leendertse staat u graag te woord.

Centrum voor Landbouw en Milieu
Postbus 10015
3505 AA Utrecht
E pele@clm.nl / T 030-2427351

De volgende nieuwsbrief verschijnt in het najaar van 2002.

Zeer kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden

Stand van zaken per februari 2001

De acht zeer kwetsbare grondbeschermingsgebieden zijn Waalwijk, Helvoirt, Macharen, Nuland, Boxmeer, Vieringsbeek, Vessem en Budel.

Tekst en redactie:
Hans Bleumink /
Overland
Vormgeving en
druk:
Libertas Grafische
Communicatie,
Bunnik